

TÜRKİYE'DE JEOPARK ÇALIŞMALARINA BİR ÖRNEK: NEMRUT – SÜPHAN JEOPARK, BİTLİS

**Yıldırım Güngör^a, Yahya Çiftçi^b, T. Emre Şerifoğlu^c,
M. Ali Yıldırım^d, Evrim Çelik^e**

^a *İstanbul Üniversitesi Jeoloji Mühendisliği Bölümü, 34320 Avcılar İstanbul*

^b *Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü, Maden Etüd ve Arama Dairesi, Ankara*

^c *Bitlis Eren Üniversitesi Arkeoloji Bölümü, Bitlis*

^d *Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı, Bitlis Ofisi*

^e *Bitlis Valiliği*

(yildirimgungor@gmail.com)

ÖZ

Türkiye’de son yıllarda birçok bölgede jeopark çalışmaları yürütülmektedir. Çamlıdere Jeoparkı ve geçtiğimiz aylarda UNESCO’dan ön kabul alan Kula Volkanik Jeoparkı, bu konuda yürütülen ve tamamlanma aşamasında olan çalışmalardandır. Nemrut-Süphan Jeoparkı, Van Gölü’nün Bitlis İli sınırları içinde kalan bölümü ile Nemrut ve Süphan Strato-Volkanlarını ile güneye doğru Bitlis İl merkezi ve Baykan Vadisi’ni içine alan oldukça geniş bir alanı kaplamaktadır. Bu alanda Prekambriyen’den (Kadomiyen: 550 MY) Kuvaterner yaş aralığına kadar neredeyse her yaştan magmatik – volkanik, metamorfik ve sedimanter kayalar gözlenmekte, çok geniş bir jeo-çeşitlilik sergilenmektedir. Jeopark alanının güneyinde yer alan Bitlis-Zağros Kenet Kuşağı, Alp-Himalaya Tektonik Kuşağı üzerindeki Türkiye’nin en önemli yapısal unsurlarından biridir ve Üst Ketase’de kapanmaya başlayan Neo-Tetis’in Güney Kolu’nun bir bölümünü temsil etmektedir. Jeopark’a adını veren volkanik merkezler, Nemrut ve Süphan Strato-volkanlarıdır. Bu volkanlar, hem volkanik ve volkanotortul malzeme çeşitliliği hem de jeolojik oluşum özellikleri ve görsel açıdan eşsiz oluşumlar sergilemektedirler. Her iki volkandan çıkan lav, cüruf, ignimbrit, obsidiyen ve pomza-perlit türü malzemeler antik dönemden bu yana çeşitli uygarlıklar tarafından geleneksel yapı malzemesi ve el aletleri ile değişik amaçlı ticari meta olarak kullanılmıştır. Bu özellikleri ile bu volkanik merkezler, insan –jeoloji ilişkisinin en iyi gözlemlendiği bölgelerden biridir. Ülkemizde gerek doğal miras gerekse doğal yaşam alanlarının korunması ile ilgili mevzuat oldukça ayrıntılı bir şekilde belirlenmiş olsa da, pratikte bu yasa ve yönetmeliklerin uygulanmasında büyük aksaklıklar yaşanmakta ve koruma altına alınmış doğal varlıkların etkin bir şekilde merkezi olarak korunması sağlanamamaktadır. Değişik nedenlerle hızla tahrip edilen doğal miras alanlarından jeosit niteliği olanların gelecek kuşaklara aktarılmasının en pratik yolu, bunları insan yaşamına katmak olmalıdır. Söz konusu jeosit alanları, doğayı anlamada birer laboratuvar işlevi kazandıkları ölçüde bundan yararlananlar tarafından korunmaya değer bulunacaklardır. Bir jeopark çalışmasının temelinde bilimsel ve görsel değeri olan jeositler yer almakla birlikte, bölgedeki diğer doğal ve kültürel varlıkların da dengeli bir şekilde jeopark bütünlüğü içerisinde değerlendirilmeleri ve Jeopark kapsamına katılmaları gerekir. Nitekim Bitlis ili dolayında yapılan ön saha çalışmaları sonrasında 41 adet öneri jeosit lokasyonuna ek olarak, bölgenin diğer doğal ve kültürel varlık stoğu, jeopark bakış açısı çerçevesinde değerlendirilerek bir bütün olarak projelendirilmeye başlanmıştır. Bu çalışmalar, bu amaçla kurulan bir sivil toplum örgütü (Nemrut Jeopark Derneği) tarafından koordine edilmektedir. Bitlis Valiliği, İstanbul Üniversitesi ve Bitlis Eren Üniversitesi tarafından ortaklaşa yürütülen Nemrut-Süphan Jeoparkı projesinin, bölgenin sürdürülebilir kalkınma stratejisi içerisinde çok önemli bir işlevi yerine getireceği beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Nemrut, Süphan, Van Gölü, Bitlis, Sürdürülebilir Kalkınma, Jeosit, Jeopark

AN EXAMPLE TO THE GEOPARK STUDIES IN TURKEY: NEMRUT -SÜPHAN GEOPARK, BİTLİS

**Yıldırım Güngör^a, Yahya Çiftçi^b, T. Emre Şerifoğlu^c,
M. Ali Yıldırım^d, Evrim Çelik^e**

^a Department of Geological Engineering, İstanbul University, 34320 Avcılar, İstanbul

^b General Directorate of Mineral Research and Exploration, Ankara

^c Bitlis Eren University, Department of Archeology, Bitlis

^d East Anatolia Development Agency, Bitlis Branch

^e Governorship of Bitlis

(yildirimgungor@gmail.com)

ABSTRACT

Recently, many geopark studies have been conducted in many regions of Turkey. Çamlıdere Geopark and Kula Volcanic Geopark which received a pre-acceptance from UNESCO in last months are the studies which are conducted in this subject and nearly finished. Nemrut-Süphan Geopark covers a wide area with a part of Lake Van located in Bitlis province, and Nemrut and Süphan StratoVolcanos and southern Bitlis city center and Baykan Valley. In this area, magmatic, volcanic, metamorphic and sedimentary rocks nearly in every age from Precambrian (Cadomian: 550 MY) to Quaternary ages may be found and a wide geodiversity is shown in this area. Bitlis-Zagros Suture Zone, located in the southern part of geopark, is one of the most important structural elements in Alpine-Himalayan Tectonic Belts in Turkey and represents one part of Southern Branch of Neo-Tethys, starting to close in Upper Kretase. Centers giving their names to the geopark are Nemrut and Süphan Stratovolcanoes. These volcanos show both the volcanic and volcanic-residual material variety and unique formations in terms of their geological structures and visuality. Volcanic products such as lava flows, cinder, ignimbrite, obsidian, pumice and perlite, coming from both volcanos, are used as traditional building material and hand tools and commercial tools with different aims. Thanks to this future, volcanic centers are the places where human-geology relations are ideally observed. Although the Turkish regulations for the protection of natural heritages and natural life are defined in detailed, people may face with so many problems in the application of these laws and regulations and natural assets which are under protection cannot be effectively and centrally protected. The most practical way to transfer natural heritage areas, which are destroyed by different reasons and have geosite feature, to next generations is to integrate them into human life. The subject geosite areas shall be considered as worth preserving by the ones who take the advantage of its being a laboratory in the comprehension practice of nature. Geosites, having scientific and visual features, take place in the basis of a geopark study and that should be evaluated within the whole geopark in a balance with other natural and cultural assets in the region and they should be integrated in geopark. Thus, after the field studies conducted nearby Bitlis province, in addition to 41 proposed geosite location, natural and cultural assets stock of the region was considered within the framework of geopark and the project design was started as a whole. This study has been coordinated by a non-governmental organization (Nemrut Jeopark Derneği) which was established for this aim. Nemrut-Süphan Geopark project, conducted by Governorship of Bitlis, İstanbul University and Bitlis Eren University, is supposed to achieve a very important mission in the sustainable development strategy of the region.

Keywords: Nemrut, Süphan, Lake Van, Bitlis, Sustainable Development, Geosite, Geopark